

مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در همسران مطلقه و عادی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده طلاق

دکتر ناصر یوسفی^۱، دکتر عذرا اعتمادی^۲، دکتر فاطمه بهرامی^۳، دکتر سیداحمد احمدی^۴، دکتر مریم‌السادات فاتحی‌زاده^۲

Comparing Early Maladaptive Schemas Among Divorced and Non-divorced Couples as Predictors of Divorce

Naser Yousefi^{*}, Ozra Etemadi^a, Fatemeh Bahrami^a,
Seyed Ahmad Ahmadi^b, Maryam AL-Sadat Fatehi zadah^a

Abstract

Objectives: The aim of the present study was to assess early maladaptive schemas in marital relationship as a predictor of divorce. **Method:** The sample included 150 divorce applicant couples and 155 ordinary couples (305 couples in total). Divorce applicants were selected from court clients using convenience sampling, and the normal group was selected using random multi-staged sampling from a number of high schools in the city of Isfahan. All sample couples were tested using Early Maladaptive Schema Scale (EMSSs). For data analysis, discriminant analysis was used in addition to descriptive statistics method.

Results: The schemas of mistrust-abuse, unrelenting standards and emotional inhibition with standard correlations of 0.67, 0.57 and 0.57 respectively, had the highest predicting power. From among demographic factors, only education and income had a significant predictive power for divorce ($p < 0.001$). **Conclusion:** Divorce could be predicted based on early maladaptive schemas. Also, a model of divorce prevention and marital therapy based on the schematic therapeutic approach can be developed. In addition, the results of this research can be applied in clinical and counseling environments to help problematic couples and couples on the threshold of divorce.

Key words: Divorce; discriminant analysis

[Received: 4 March 2009; Accepted: 29 July 2009]

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در روابط زناشویی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده طلاق بود. **روش:** آزمودنی‌های پژوهش ۱۵۰ زوج خواهان طلاق و ۱۵۵ زوج عادی (جمعاً ۳۰۵ زوج) بودند. زوج‌های خواهان طلاق از میان مراجعه‌کنندگان به دادگاه به روش در دسترس و نمونه عادی به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای-تصادفی، از چند دبیرستان شهر اصفهان انتخاب شدند. همه زوج‌های نمونه به کمک پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، ارزیابی شدند. برای تحلیل داده‌ها افزون بر روش‌های آمار توصیفی، روش تحلیل تمایز نیز به کار رفت. **یافته‌ها:** طرح‌واره‌های بی‌اعتمادی-بدرفتاری، معیارهای سخت‌گیرانه و بازداری هیجانی به ترتیب با ضرایب استاندارد ۰/۵۷، ۰/۵۷ و ۰/۵۷ بیشترین توان پیش‌بینی، و از میان متغیرهای جمعیت‌شناختی، تنها متغیرهای سطح تحصیلات و میزان درآمد توان پیش‌بینی معنی‌دار طلاق را داشتند ($p < 0/001$). **نتیجه‌گیری:** می‌توان به کمک طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه طلاق را پیش‌بینی نمود و بر پایه این الگو می‌توان یک رویکرد پیش‌گیری از طلاق و درمان زناشویی بر پایه رویکرد طرح‌واره‌درمان‌گری تدارک دید و یافته‌های این پژوهش را در محیط‌های بالینی و مشاوره‌ای برای کمک به همسران مشکل‌دار و در آستانه طلاق به کار گرفت.

کلیدواژه‌ها: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه؛ طلاق؛ تحلیل تمیز

[دریافت مقاله: ۱۳۸۷/۱۲/۱۳؛ پذیرش مقاله: ۱۳۸۸/۵/۷]

^۱ دکترای مشاوره، گرایش خانواده، استادیار دانشگاه کردستان، سقز، بلوار شافعی، کوچه مسجد معراج، پلاک ۱۸، کد پستی ۶۶۸۱۷-۶۳۳۳۵. دورنگار: ۰۸۷۴-۳۲۳۱۷۰۷ (نویسنده مسئول). E-mail: naseryousefi@yahoo.com. ^۲ دکترای مشاوره، استادیار دانشگاه اصفهان، ^۳ دکترای مشاوره، استاد دانشگاه اصفهان.

* Corresponding author: PhD. in Family Counseling, Assistant Prof. of Kordestan University. Meraj Mosque Alley, Shafei Boulard, Sagez, Irar, IR. Fax: +98874-3231707. E-mail: naseryousefi@yahoo.com; ^a PhD. in Counseling, Assistant Prof. of Isfahan University; ^b PhD. in Counseling, Professor of Isfahan University

اختلال‌های شخصیت و اختلال‌های خلق می‌گذارند (یانگ، ۱۹۹۰)، می‌توانند تأثیری غیرمستقیم نیز بر روابط زناشویی داشته باشند. آریتی^{۳۱} و بمپوراد^{۳۲} (۱۹۸۰) دریافتند که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه اثر منفی بر رضایت زناشویی دارند. بک^{۳۳} و امری^{۳۴} (۱۹۸۵) در پژوهشی به رابطه معنی‌دار طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ازهم‌پاشیدگی خانوادگی اشاره کردند. یانگ و گلوسکی (۱۹۹۷) دریافتند که در همسران، افزون بر طرح‌واره‌های اولیه که در زمینه روابط زناشویی پدید می‌آیند، در روابط کنونی آنها هم طرح‌واره‌هایی شکل می‌گیرند؛ چنان‌که در روابط دو نفر نیازهای طرح‌واره اولیه برآورده نشوند و یا طرح‌واره اولیه با طرح‌واره کنونی ناهماهنگ باشد، موجب ناسازگاری میان همسران و در نهایت طلاق می‌شود. پژوهش دیگری نشان داد که میان طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه «شکست» با اعتماد و قابل پیش‌بینی بودن شریک زندگی، هم‌چنین میان طرح‌واره ناسازگار «محرومیت هیجانی» و «نارسایی» با نزدیکی، اعتماد و صمیمیت همسران رابطه منفی وجود دارد (کلیفتون^{۳۵}، ۱۹۹۵). استلیز^{۳۶} (۲۰۰۴) نشان داد که طرح‌واره ناسازگار اولیه «محرومیت هیجانی» و «نارسایی» پیش‌بینی‌کننده روابط صمیمی و عاشقانه کمتر در همسران می‌باشد. اپستن^{۳۷}، لپسون^{۳۸}، هولشتاین^{۳۹} و هیوه^{۴۰} (۱۹۹۲) نشان دادند که عناصر شناختی به‌ویژه طرح‌واره‌های «معیار سخت‌گیرانه» و گذشت یک‌جانبه (ایثار)، مهم‌ترین عوامل شناختی پیش‌بینی‌کننده سازگاری و ناسازگاری در همسران هستند. طرح‌واره‌های ناسازگار یک عامل مهم اختلال

طلاق در یک دهه اخیر در جهان رو به افزایش بوده است (یانگ^۱ و لانگ^۲، ۱۹۹۸). در ایران از هر هزار مورد ازدواج، نزدیک به دو‌یست مورد به طلاق می‌انجامد (بهاری و میروسی، ۱۳۷۷) و ایران چهارمین کشور جهان از نظر میزان نسبت طلاق به ازدواج معرفی شده است (کیان‌نیا، ۱۳۷۵). در بررسی علت طلاق افزون بر عوامل اجتماعی، اقتصادی و حقوقی، علل فردی و روان‌شناختی از جمله طرح‌واره‌ها^۳ از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند (کوپر^۴، ۲۰۰۱). طرح‌واره‌ها موجب سوگیری در تفسیرهای ما از رویدادها می‌شوند و این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی میان‌فردی (زوجین) به‌صورت سوء تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف‌شده، گمانه‌های نادرست، هدف‌ها و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه خود را نشان می‌دهند (پاسکال^۵، کرستین^۶ و جین^۷، ۲۰۰۸). طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، الگوها یا درون‌مایه‌های عمیق و فراگیری هستند که در دوران کودکی یا نوجوانی شکل گرفته و در بزرگسالی تداوم یافته‌اند، به رابطه فرد با خود و با دیگران مربوط می‌شوند و به‌شدت ناکارآمدند (یانگ، ۲۰۰۷). یانگ مجموعه‌ای از طرح‌واره‌ها را گردآوری نموده که به آنها «طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه» می‌گوید (جیل^۸، میشل^۹ و وریسویچک^{۱۱}، ۲۰۰۸). یانگ (۱۹۹۰) هیجده طرح‌واره را بیان می‌کند که عبارتند از:

- ۱- ره‌اشدگی^{۱۲}، ۲- بی‌اعتمادی/بسد رفتاری^{۱۳}،
- ۳- محرومیت هیجانی^{۱۴}، ۴- نارسایی/بی‌مهری^{۱۵}،
- ۵- گوشه‌گیری اجتماعی/بیگانگی^{۱۶}، ۶- وابستگی/بی‌کفایتی عملی^{۱۷}، ۷- آسیب‌پذیری نسبت به زیان یا بیماری^{۱۸}، ۸- گرفتاری^{۱۹}، ۹- شکست در پیشرفت^{۲۰}،
- ۱۰- استحقاق/بزرگ‌منشی^{۲۱}، ۱۱- خویشتن‌داری و خودانضباطی ناکافی^{۲۲}، ۱۲- اطاعت^{۲۳}: احساس اجبار نسبت به واگذاری افراطی کنترل خود به دیگران، ۱۳- ایشار^{۲۴}: تمرکز افراطی بر ارضاء نیازهای دیگران در زندگی روزمره،
- ۱۴- تأییدجویی/جلب توجه^{۲۵}، ۱۵- نگرانی/بدبینی^{۲۶}: تمرکز عمیق و پیوسته بر جنبه‌های منفی زندگی، ۱۶- بازداری هیجانی^{۲۷}: بازداری افراطی رفتاری، احساسات و ارتباطات خودانگیخته، ۱۷- معیارهای سرسختانه^{۲۸}: کوشش بسیار کند، ۱۸- خودتنبهی^{۲۹}.

این باورها و طرح‌واره‌های مربوط به روابط میان‌فردی در بزرگسالی در همسرگزینی (خسروی، سیف و عالی، ۱۳۸۶) و روابط زناشویی نمود می‌یابند و بر آن تأثیر زیان‌بار می‌گذارند (یانگ و گلوسکی^{۳۰}، ۱۹۹۷). هم‌چنین طرح‌واره‌ها به‌واسطه ارتباط و تأثیری که بر سبک دل‌بستگی،

1- Young	2- Long
3- schemas	4- Cooper
5- Pascal	6- Christine
7- Jean	8- early Maladaptive schema
9- Jill	10- Michiel
11- Vreeswijk	12- abandonment
13- mistrust/abuse	14- emotional deprivation
15- defectiveness/unlovability	
16- social isolation/ alienation	
17- impaired autonomy and performance	
18- vulnerability to harm or illness	
19- enmeshment	20- failure to achieve
21- entitlement/superiority	22- insufficient self-discipline
23- subjugation	24- self-sacrifice
25- admiration/ recognition-seeking	
26- pessimism/worry	27- emotional inhibition
28- unrelenting standards	29- self-punitivness
30- Gluhoski	31- Arieti
32- Bemporad	33- Beck
34- Emery	35- Clifton
36- Stiles	37- Epsten
38- Lipson	39- Holstein
40- Huh	

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و شاخص‌های جمعیت‌شناختی، طلاق را در رابطه زناشویی پیش‌بینی می‌کنند.

روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را همه همسران خواهان طلاق و زوج‌های عادی تشکیل دادند که در فاصله زمانی اسفند ۱۳۸۶ تا دی ۱۳۸۷ در شهر اصفهان زندگی می‌کردند و برای تقاضای طلاق به دادگستری اصفهان مراجعه نموده بودند و دست‌کم سواد خواندن و نوشتن داشتند. همسران عادی در تاریخ یادشده در شهر اصفهان زندگی می‌کردند و سابقه مراجعه به دادگستری برای طلاق گرفتن نداشتند. نمونه شامل ۱۵۰ زوج خواهان طلاق و ۱۵۵ زوج عادی (جمعاً ۳۰۵ زوج) بود. انتخاب زوج‌های متقاضی طلاق، به روش نمونه‌گیری در دسترس انجام شد. در فاصله زمانی ۱۱ ماه، ۱۹۶ زوج به دادگاه خانواده اصفهان مراجعه کرده بودند که از این تعداد ۱۲ زوج، بی‌سواد بودند، ۱۵ زوج حاضر به همکاری نشدند و ۱۹ زوج پرسش‌نامه‌ها را به صورت ناقص پاسخ دادند. به این صورت حجم نمونه به ۱۵۰ زوج کاهش یافت. برای انتخاب زوج‌های عادی، روش نمونه‌گیری تصادفی - چندمرحله‌ای به کار برده شد. برای انتخاب نمونه عادی از چهار منطقه آموزش و پرورش اصفهان به تصادف چند دبیرستان انتخاب شدند و با مراجعه به دفتر مشاوره مدارس و جلب همکاری مشاوران مدرسه و آشناکردن کامل او با هدف‌های پژوهش، پرونده‌های تربیتی دانش‌آموزان در هر مدرسه بررسی شدند. از میان ۳۱۲۴ زوج که دارای سوابق اختلاف زناشویی و متارکه نبودند و سابقه مراجعه به دادگاه نداشتند، فهرستی دارای ۱۴۳۹ زوج عادی که از نظر سن، دامنه تحصیلی و منطقه زندگی (برای کنترل طبقه اجتماعی، وضعیت اقتصادی و فرهنگ حاکم بر روابط زناشویی) با گروه طلاق هم‌تا شده

شخصیت به‌شمار می‌روند (یانگ، ۱۹۹۰). در پژوهش‌های بسیاری (بوچارد^۱، سابورین^۲، رایت^۳، لوزیر^۴ و ریچر^۵، ۱۹۹۹؛ بل^۶ و سسرو^۷، ۲۰۰۱؛ پتروسلی^۸، گلاسر^۹، کالهن^{۱۰} و کمپل^{۱۱}، ۲۰۰۱؛ امان‌الهی‌فرد و عطاری، ۱۳۸۴؛ شکرکن و خجسته‌مهر، ۱۳۸۵) به رابطه میان پیش‌بینی طلاق و اختلال شخصیت در همسران خواهان طلاق پی بردند. فریمن^{۱۲} (۱۹۹۴) نشان داد که بین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تفسیر منکلات، رابطه معنی‌دار مثبت وجود دارد. دی‌آندریا^{۱۳} (۲۰۰۴) و راسین^{۱۴} (۲۰۰۵) طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را با هیجان‌های مثبت، اعتمادبه‌نفس و سازگاری مشارکتی همسران، دارای رابطه منفی گزارش نمودند. سسرو، نلسون^{۱۵} و گیبی^{۱۶} (۲۰۰۴) نشان دادند که طرح‌واره بازداری هیجانی، رهاشدگی و محرومیت هیجانی در بزرگسالی دلبستگی ایمن را به خطر می‌اندازند و پیش‌گویی مثبت برای دلبستگی رهاشدگی^{۱۷} و دلبستگی بیمناک^{۱۸} در بزرگسالی هستند. بررسی‌ها نشان داده‌اند که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه پیش‌بین‌نرومندی برای بدبینی، افسردگی، ناامیدی و اضطراب در میان همسران می‌باشند (ولبورن^{۱۹}، کوریستین^{۲۰}، داگ^{۲۱}، پوتنی‌فراکت^{۲۲} و جوردن^{۲۳}، ۲۰۰۲). بیچ^{۲۴}، ساندین^{۲۵} و اولری^{۲۶} (۱۹۸۷) نشان دادند که روان‌بنه‌های ناسازگار^{۲۷} مانند: خویش‌داری افراطی (ناتوانی در ابراز احساسات) در روابط همسران موجب فروپاشی خانواده می‌شود. پژوهش دیگری نشان داد که میانجی‌های شناختی از جمله طرح‌واره‌های منفی مانند خودکم‌بینی در تعاملات سازگارانه و ناسازگارانه همسران نقش اساسی دارند (برادبوری^{۲۸} و فینجام^{۲۹} و بیچ، ۲۰۰۸؛ میلر^{۳۰} و توماس^{۳۱}، ۱۹۹۵). پژوهش‌های انجام‌شده در ایران در زمینه روابط طرح‌واره‌ها و رضایت زناشویی نشان دادند که میان طرح‌واره‌های ناسازگار با رضایت زناشویی (اندوز و حمیدپور، ۱۳۸۴) و صمیمیت زناشویی رابطه معکوس وجود دارد (ذوالفقاری، فاتحی‌زاده و عابدی، ۱۳۸۷).

بررسی حاضر در این راستا و با هدف دستیابی به یک الگوی پیش‌بینی طلاق از روی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با به‌کارگیری الگوی آماری تحلیل ممیز^{۳۲} انجام شده است. با مشخص کردن متغیرهایی که باعث پیش‌بینی طلاق می‌شوند، می‌توان زمینه را برای پژوهش‌های آزمایشی و مداخله‌ای بعدی فراهم نمود و از رخداد طلاق که در کشور روبه افزایش است پیش‌گیری کرد.

هدف پژوهش، پیش‌بینی طلاق در روابط زناشویی از روی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه برای دستیابی به معادله تمایز بود. فرضیه اصلی پژوهش آن بود که ترکیب خطی

1- Bouchard	2- Sabourin
3- Lussier	4- Wright
5- Richer	6- Ball
7- Cecero	8- Petrocelli
9- Glaser	10- Calhoun
11- Campbell	12- Freeman
13- D' Andrea	14- Racine
15- Nelson	16- Gillie
17- dismissing attachment	
18- fearful-avoidant attachment	
19- Welburn	20- Coristine
21- Dagg	22- Pontefract
23- Jordan	24- Beach
25- Sandeen	26- Oleary
27- maladaptive schemas	28- Bradbury
29- fincham	30- Miller
31- Thomas	32- discriminant analysis

مانند اعتماد به نفس و عاطفه مثبت، و ارتباط مثبت با صفاتی هم‌چون اختلال شخصیت، درماندگی، هیجان منفی، و اختلال عملکرد و نگرش دارند.

هم‌چنین در ایران یوسفی و همکاران (۱۳۸۷) روایی و پایایی پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را بر روی یک نمونه ۵۷۹ نفری در دو مرحله (مرحله اول ۳۹۴ نفر و مرحله دوم ۱۸۵ نفر) بررسی نمودند و پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ و دونیمه کردن در کل نمونه به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۸۶، در دختران ۰/۸۷ و ۰/۸۴ و در پسران ۰/۸۴ و ۰/۸۱ گزارش نمودند. آنان میزان آلفای کرونباخ را برای همه عامل‌ها بالاتر از ۰/۸۱ و برای کل پرسش‌نامه ۰/۹۱ به دست آوردند. بالاترین میزان آلفای کرونباخ مربوط به عامل کناره‌گیری اجتماعی، بیگانگی (α=۰/۹۱) و پایین‌ترین میزان مربوط به عامل خویش‌داری ناکافی/خودانضباطی (α=۰/۸۱) به دست آمد. روایی همگرایی نمرات کل پرسش‌نامه با ابزارهای اندازه‌گیری درماندگی روان‌شناختی، عاطفه مثبت و عاطفه منفی، اعتماد به نفس، آسیب‌پذیری شناختی برای افسردگی، علائم اختلال شخصیت و پرسش‌نامه چک‌لیست ۹۰ سؤالی بررسی نمودند و همبستگی برای شش ملاک یادشده را به ترتیب ۰/۳۷، ۰/۳۴، ۰/۴۰، ۰/۳۹، ۰/۳۵، ۰/۳۶ و ۰/۳۸ گزارش نمودند.

در این پژوهش پایایی پرسش‌نامه بر روی نمونه ۴۰ نفری از افراد متأهل عادی به روش آلفای کرونباخ برای تمام عامل‌ها بالاتر از ۰/۷۰ و برای کل پرسش‌نامه ۰/۸۷ به دست آمد. بالاترین میزان آلفای کرونباخ مربوط به عامل بازداری هیجانی (۰/۹۳) و پایین‌ترین میزان مربوط به عامل معیارهای سختگیرانه (۰/۷۰) بود.

ب- پرسش‌نامه اطلاعات خانوادگی: این پرسش‌نامه دارای ۲۲ پرسش درباره ویژگی‌های خانوادگی همسران مانند سن، طول مدت ازدواج، سن ازدواج، تفاوت سنی، میزان تحصیلات، میزان درآمد، شمار فرزندان و میزان و مدت آشنایی پیش از ازدواج بود.

تحلیل داده‌ها به کمک روش‌های آماری توصیفی و روش تحلیل ممیز به صورت هم‌زمان و گام‌به‌گام با به‌کارگیری نرم‌افزار SPSS-15^۸ انجام شد.

بودند تهیه شد. بخشی از اطلاعات مورد نیاز از پرونده تربیتی-مشاوره‌ای دانش‌آموز در مدرسه گردآوری شد. در پرونده یادشده اختلافات، مشکلات خانوادگی و متارکه والدین در آغاز هر سال تحصیلی به صورت مصاحبه با دانش‌آموز توسط مشاور مدرسه یادداشت می‌شود. در جمعیت یادشده مشکلات خانوادگی در پرونده آنها یادداشت نشده بود. گفتنی است در هنگام فرستادن پرسش‌نامه، یادآوری شد که والدینی که دارای مشکلات خانوادگی هستند و یا به تازگی متارکه و به دادگاه مراجعه کرده‌اند، از تکمیل پرسش‌نامه خودداری کنند. با توجه به نسبت نمونه از میان ۱۴۳۹ زوج عادی، ۳۱۰ زوج به روش تصادفی ساده انتخاب شدند. سپس پرسش‌نامه‌ها به کمک دانش‌آموزان برای والدین‌شان فرستاده شدند که از این میان، ۱۸۹ زوج پرسش‌نامه‌ها را تکمیل و بازگرداندند. ۳۴ پرسش‌نامه به دلیل ناقص بودن کنار گذاشته شد و اطلاعات ۱۵۵ پرسش‌نامه تحلیل شد. به کمک نامه پیوست همه همسران آگاه شدند که اطلاعات برای هدف‌های پژوهشی گردآوری می‌شوند و در زمینه پنهان ماندن هویت پاسخ‌دهندگان، اطمینان داده شد. هم‌چنین گفته شد که علاقمندان می‌توانند با ارایه پست الکترونیکی از نتایج پژوهش آگاه شوند.

گردآوری داده‌های مورد نیاز در این پژوهش، به کمک دو پرسش‌نامه انجام شد.

الف- مقیاس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه^۱ (EMSS): این مقیاس که توسط یانگ (۱۹۹۰) ساخته شده، دارای ۹۰ ماده است که ۱۸ حیطه از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را اندازه می‌گیرد. هر ماده به کمک مقیاس درجه‌بندی شش‌گزینه‌ای نمره‌گذاری می‌شود (۱=کاملاً در مورد من نادرست است، تا ۶=کاملاً درباره من درست است). نمره‌های این مقیاس با جمع نمرات ماده‌های هر زیرمقیاس به دست می‌آید. به بیان دیگر هر زیرمقیاس دارای پنج ماده است که نوع طرح‌واره ناسازگار اولیه را اندازه می‌گیرد. کمینه و بیشینه نمره‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بین یک تا شش می‌باشد، که نمره بالا نشان‌دهنده میزان بالای طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در آزمودنی‌ها است. یانگ، نورمن^۲ و توماس^۳ (۱۹۹۵) پایایی این پرسش‌نامه را به روش همسانی درونی و بازآزمایی بر روی یک نمونه ۵۶۴ نفری از دانشجویان آمریکایی به ترتیب (۰/۹۵ و ۰/۸۱) گزارش نمودند. روایی همگرایی پرسش‌نامه با ابزارهای اندازه‌گیری درماندگی روان‌شناختی^۴، اعتماد به نفس^۵، آسیب‌پذیری شناختی برای افسردگی^۶ و علائم اختلال شخصیت^۷ بررسی گردید و نشان داده شد که طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ارتباط منفی با ویژگی‌های مثبت

1- Early Maladaptive Schema Scale
2- Norman 3- Thomas
4- psychological distress 5- self-esteem
6- cognitive vulnerability for depression
7- personality disorder symptoms
8- Statistical Package for Social Sciences

یافته‌ها

نتایج تحلیل توصیفی و تحلیل تمایز در جدول‌های ۱ و ۲ آمده است.

یافته‌ها نشان دادند که ۴۹٪ زوج‌های طلاق و ۸۱٪ زوج‌های عادی دارای مسکن شخصی بوده‌اند. ۲۸٪ از زنان در زوج‌های طلاق و ۲۵٪ از زنان در گروه عادی اشتغال به کار داشته‌اند. از سوی دیگر ۶۹٪ مردان در گروه طلاق و ۲۶٪ مردان گروه عادی بی‌کار بوده‌اند. در گروه اول ۶۵٪ و در گروه دوم ۲۱٪ زندگی دونسلی (با پدر و مادر) داشته‌اند. مهم‌چنان که در جدول ۱ دیده می‌شود، میانگین نمرات زوج‌های خواهان طلاق در همه متغیرهای پیش‌بین

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بیشتر از همسران عادی است. بیشترین میانگین در میان همسران طلاق مربوط به متغیر پیش‌بین بی‌اعتمادی/بدرفتاری (۲۸/۱۴) و کمترین میانگین مربوط به متغیر پیش‌بین تحسین/جلب توجه (۱۹/۱۷) می‌باشد. در میان همسران عادی بیشترین میانگین مربوط به متغیر پیش‌بین آسیب‌پذیری نسبت به زیان و بیماری (۱۵/۱۴) و کمترین میانگین مربوط به متغیر پیش‌بین بازداری هیجانی (۸/۱۳) می‌باشد. همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، میانگین تفاوت سنی همسران خواهان طلاق (۸/۹۴) بیشتر از میانگین تفاوت سنی همسران عادی (۶/۵۶) است.

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمرات زوج‌های خواهان طلاق و عادی از لحاظ طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و متغیرهای جمعیت‌شناختی

میانگین (انحراف معیار)		متغیرهای پیش‌بین
زوج‌های عادی	زوج‌های طلاق	
(۱۲/۶۴) ۱۴/۳۲	(۱۶/۸۳) ۲۵/۷۸	۱- محرومیت هیجانی
(۱۱/۳۵) ۱۳/۳۵	(۱۸/۴۲) ۲۶/۳۷	۲- رهاشدگی/بی‌ثباتی
(۹/۳۲) ۱۴/۲۶	(۱۳/۲۱) ۲۸/۱۴	۳- بی‌اعتمادی/بدرفتاری
(۱۰/۲۶) ۱۲/۲۴	(۱۲/۴۵) ۲۶/۰۸	۴- کناره‌گیری اجتماعی/بیگانگی
(۹/۴۷) ۱۳/۸۳	(۱۱/۳۶) ۲۴/۹۲	۵- نقص/بی‌مهری
(۱۰/۲۹) ۱۴/۲۲	(۱۴/۷۱) ۲۷/۱۲	۶- شکست در پیشرفت
(۸/۷۲) ۹/۰۲	(۱۲/۳۵) ۲۳/۸۲	۷- وابستگی/بی‌کفایتی
(۹/۲۴) ۱۵/۱۴	(۱۰/۹۱) ۲۱/۳۳	۸- آسیب‌پذیری به زیان و بیماری
(۷/۷۸) ۱۲/۹۳	(۹/۲۹) ۲۴/۳۸	۹- گرفتاری
(۹/۶۴) ۱۱/۱۴	(۱۳/۵۷) ۲۳/۴۶	۱۰- اطاعت
(۱۰/۷۹) ۱۳/۳۵	(۱۲/۳۸) ۲۳/۴۲	۱۱- ایثار (فداکاری)
(۵/۶۷) ۸/۱۳	(۱۱/۴۱) ۲۷/۵۹	۱۲- بازداری هیجانی
(۸/۸۳) ۱۱/۴۳	(۱۴/۵۶) ۲۷/۶۵	۱۳- معیارهای سختگیرانه
(۹/۸۹) ۱۰/۷۷	(۱۲/۰۵) ۲۶/۸۱	۱۴- استحقاق/برتری داشتن
(۸/۱۳) ۱۳/۶۶	(۱۱/۴۹) ۲۳/۷۳	۱۵- خویش‌داری/خودانضباطی
(۱۱/۸۷) ۱۴/۹۳	(۷/۹۲) ۱۹/۱۷	۱۶- تحسین/جلب توجه
(۱۰/۳۸) ۱۳/۰۴	(۱۲/۷۴) ۲۷/۳۴	۱۷- نگرانی/بدبینی
(۶/۴۷) ۹/۶۲	(۱۳/۵۸) ۲۵/۵۱	۱۸- خود-تنبیهی
(۳/۸۷) ۶/۵۶	(۴/۷۶) ۸/۹۴	۱۹- تفاوت سنی (زوج)
(۲/۵۴) ۵/۸۷	(۲/۴۷) ۳/۴۳	۲۰- تحصیلات
(۸/۶۴) ۱۱/۳۸	(۵/۶۹) ۷/۱۶	۲۱- آشنایی قبل از عقد (به ماه)
(۱۱/۴۳) ۱۸/۷۸	(۴/۶۵) ۹/۵۴	۲۲- طول مدت ازدواج
(۳۱۴۶۲۵) ۴۸۹۷۲۱	(۳۴۶۹۳۷) ۲۹۷۵۴۹	۲۳- درآمد ماهانه (تومان)

جدول ۲- تحلیل تمایز رگرسیون گام‌به‌گام همراه با لامبدای ویلکس برای ۲۰ متغیر پیش‌بین (N=۲۹۹)

مرحله	متغیر وارد شده	df (متغیر)	لامبدای ویلکس	مقدار F
۱	بی‌اعتمادی / بدرفتاری	۱	۰/۸۹۴	۵۷/۸۶۷
۲	معیارهای سختگیرانه	۲	۰/۸۳۹	۵۶/۹۳۴
۳	بازداری هیجانی	۳	۰/۸۲۷	۵۶/۰۹۸
۴	نگرانی / بدبینی	۴	۰/۸۱۵	۵۴/۷۴۳
۵	شکست در پیشرفت	۵	۰/۸۱۲	۵۳/۹۳۲
۶	استحقاق / برتری داشتن	۶	۰/۸۰۴	۵۲/۸۱۲
۷	رهاشدگی / بی‌ثباتی	۷	۰/۷۸۴	۵۰/۷۸۵
۸	انزوای اجتماعی / بیگانگی	۸	۰/۷۸۱	۴۹/۸۹۶
۹	محرومیت هیجانی	۹	۰/۷۷۴	۴۸/۲۱۳
۱۰	خود-تنبیهی	۱۰	۰/۷۶۴	۴۵/۷۳۴
۱۱	نقص / بی‌مهری	۱۱	۰/۷۵۹	۴۴/۰۱۲
۱۲	گرفتاری	۱۲	۰/۷۳۲	۴۲/۶۵۴
۱۳	وابستگی / بی‌کفایتی عملی	۱۳	۰/۷۱۴	۴۰/۷۴۳
۱۴	خویش‌داری / خودانضباطی ناکافی	۱۴	۰/۷۰۸	۳۸/۶۵۸
۱۵	ایثار (فداکاری)	۱۵	۰/۶۸۴	۳۵/۳۵۱
۱۶	اطاعت	۱۶	۰/۶۷۹	۳۳/۸۱۲
۱۷	تحسین / جلب توجه	۱۷	۰/۶۵۷	۳۱/۱۰۵
۱۸	آسب‌پذیری به زیان و بیماری	۱۸	۰/۶۳۳	۲۸/۴۶۹
۱۹	میزان تحصیلات	۱۹	۰/۶۱۳	۲۵/۷۶۴
۲۰	متوسط درآمد ماهانه (تومان)	۲۰	۰/۶۰۴	۲۳/۱۳۵

= (عضویت) df2, df3 و $p < 0.001$

جدول ۳- خلاصه تابع تمایز متعارف به روش تحلیل هم‌زمان (برای ۲۹ متغیر پیش‌بین) و گام‌به‌گام (برای ۲۰ متغیر پیش‌بین)

همان‌گونه که در جدول ۲ دیده می‌شود، تحلیل تمایز رگرسیون گام‌به‌گام همراه با لامبدای ویلکس و F برای ۲۰ متغیر پیش‌بین در بیست گام انجام شده است. هر ۲۰ متغیر F از نظر آماری معنی‌دار است ($p < 0.001$).

گفتنی است که در تحلیل تمایز به روش هم‌زمان ترکیب ۲۹ متغیر پیش‌بین با هم وارد تحلیل شده‌اند و در تحلیل تمایز به روش گام‌به‌گام پس از ارایه همه متغیرها، ۲۰ متغیر در تحلیل باقی ماندند. مقدار لامبدای ویلکس، مقدار عدم پیش‌بینی متغیر وابسته توسط متغیر مستقل را نشان می‌دهد که هر چه کوچک‌تر باشد، بهتر است. در جدول ۲ مقدار لامبدای ویلکس و مقدار خبی دو آورده شده است. بنابراین، فرضیه پژوهش مبنی بر ترکیب خطی طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و شاخص‌های جمعیت‌شناختی

شاخص‌های تابع تمایز متعارف	تحلیل هم‌زمان	تحلیل گام‌به‌گام
لامبدای ویلکس	۰/۶۸۹	۰/۷۳۴
مجذور خبی دو	۲۷۸/۲۹۸	۲۵۶/۶۵۸
درجه آزادی	۲۸	۱۹
سطح معنی‌داری تابع	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
تعداد تابع	۱	۱
مقدار ویژه	۹۶۲/۳۷	۸۱۲/۴۳
درصد واریانس	۱۰۰	۱۰۰
همبستگی متعارف	۰/۷۴۱	۰/۷۰۲
مجذور اتا	۰/۵۴۹	۰/۴۹۱
مرکزواره نمره‌ها برای گروه طلاق	۰/۸۳۴	۰/۸۱۶
مرکزواره نمره‌ها برای گروه عادی	۰/۸۱۷	۰/۸۰۵
پیش‌بینی عضویت گروهی	۰/۸۲	۰/۸۱
ضریب کاپا	۰/۶۱	۰/۵۹
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

ضرایب طبقه‌بندی، برای طبقه‌بندی آزمودنی‌ها به گروه ۱ و ۲ یعنی گروه طلاق و گروه عادی به کار برده می‌شوند. بر پایه جدول ۴ ضرایب طبقه‌بندی گروه طلاق در مقایسه با گروه عادی در متغیرهای رفتاری، تفاوت سنی، خودتنبیهی و بی‌اعتمادی/بدرفتاری نمره بالاتر و در متغیرهای آسیب‌پذیری در برابر زیان و بیماری، پایین‌تر هستند.

ضریب استاندارد، وزن اختصاصی استاندارد هر متغیر را تعیین نموده و مانند بتای رگرسیون عمل می‌کند (جدول ۴). سهم ضریب استاندارد متغیرهای نارسایی/بی‌مهری، رفتاری و اطاعت به ترتیب مقدار مطلق ۰/۴۷۳، ۰/۴۴۵ و ۰/۴۳۸ را نشان داد. به بیان دیگر قدر مطلق همبستگی متغیر پیش‌بین با متغیر تمایز در این سه متغیر از همه متغیرها بیشتر بود. به کمک یک عدد ثابت در معادله، می‌توان تابع تمایز را حساب کرد. با قرار دادن نمره‌های هر زوج در تابع، نمره پیش‌بینی شده آنها به دست می‌آید.

با توجه به نمره‌های گروه خواهان طلاق و عادی، چنانچه نمره تمایز به دست آمده در این معادله مثبت باشد، پیش‌بینی می‌شود که آن زوج متعلق به گروه عادی است و اگر منفی باشد، پیش‌بینی می‌شود که آن زوج متعلق به گروه خواهان طلاق باشد.

همان‌گونه که جدول ۵، نشان می‌دهد برای تابع ممیز با روش تحلیل گام‌به‌گام، چهار دسته ضرایب استاندارد، غیراستاندارد، ضرایب ساختاری و ضرایب طبقه‌بندی ارائه شده است. همان‌گونه که در ستون ضرایب استاندارد دیده می‌شود، سهم قدرت پیش‌بینی متغیرهای بی‌اعتمادی/بدرفتاری، معیارهای سختگیرانه و بازداری هیجانی به ترتیب با مقدار ۰/۶۷۲، ۰/۵۷۳ و ۰/۵۶۹ از سایر متغیرها بیشتر است. به کمک ضرایب غیراستاندارد و عدد ثابت می‌توان به روش گام‌به‌گام، معادله پیش‌بین تابع تمایز را حساب کرد. با قرار دادن نمره‌های هر زوج در تابع، نمره پیش‌بینی شده آنها به دست می‌آید.

به‌عنوان پیش‌بینی طلاق، تأیید می‌گردد. همبستگی متعرف که رابطه چندگانه میان متغیرهای پیش‌بین و عضویت گروهی را نشان می‌دهد، مقدار آن در تحلیل هم‌زمان و گام‌به‌گام به ترتیب ۰/۷۴۱ و ۰/۷۰۲ می‌باشد و مجدور انا که مقدار مجذور ضریب متعارف را نشان می‌دهد (جدول ۳)، در تحلیل هم‌زمان و گام‌به‌گام به ترتیب ۰/۵۴۹ و ۰/۴۹۱ بود؛ یعنی ۵۴٪ واریانس‌های ۲۹ متغیر پیش‌بین به روش تحلیل هم‌زمان و ۴۹٪ واریانس‌های ۲۰ متغیر پیش‌بین به روش تحلیل گام‌به‌گام، تمایز را تبیین می‌کند. پیش‌بینی عضویت گروهی که توان پیش‌بینی تابع تمایز عضویت گروهی را نشان می‌دهد، در تحلیل هم‌زمان و گام‌به‌گام به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۱ به دست آمد. به سخن دیگر ۸۲٪ از زوج‌ها به روش هم‌زمان و ۸۱٪ همسران به روش گام‌به‌گام در دو گروه طبقه‌بندی شده‌اند. در تحلیل تمایز هم‌زمان نیز از ۱۵۰ زوج خواهان طلاق ۱۲۳ زوج به درستی در گروه خواهان طلاق و ۲۷ زوج به اشتباه در گروه عادی، و از ۱۵۵ زوج عادی ۱۲۶ زوج به درستی در گروه عادی و ۲۹ زوج به اشتباه در گروه طلاق جای داده شدند. با توجه به نمره‌های گروه خواهان طلاق و عادی که در جدول ۳ نشان داده شد، چنانچه نمره تمایز به دست آمده در این معادله مثبت باشد، پیش‌بینی می‌شود که آن زوج در گروه عادی جای بگیرد و اگر منفی باشد، پیش‌بینی می‌شود که آن زوج در گروه خواهان طلاق جای داشته باشد. ضریب کاپا اصلاح دقت قدرت پیش‌بینی عضویت گروهی را نشان می‌دهد. در این جا مقادیر به دست آمده ۰/۸۲ و ۰/۸۱ به وسیله ضریب کاپا تصحیح شد و به ترتیب مقدار ۰/۶۱ و ۰/۵۹ به دست آمد که از نظر آماری معنی‌دار است ($p < 0.001$).

ضرایب ساختاری که نشان‌دهنده همبستگی هر کدام از متغیرهای پیش‌بین با نمرات ممیز است در جدول ۴ آورده شده‌اند. بزرگترین همبستگی مطلق بین در آمد، رفتاری و خود-تنبیهی به دست آمد. یعنی همبستگی بین این متغیرها و متغیر طبقه‌ای از سایر متغیرها بیشتر بود.

جدول ۴- ضرایب استاندارد شده، غیراستاندارد، ضرایب ساختاری و ضرایب طبقه‌بندی تابع ممیز به روش هم‌زمان برای ۲۹ متغیر پیش‌بین

کد متغیر	متغیر پیش‌بین	ضرایب	ضرایب	ضرایب طبقه‌ای	
		استاندارد	غیراستاندارد	گروه طلاق	گروه عادی
X1	محرومیت هیجانی	-۰/۳۱۷	-۰/۱۰۶	-۰/۲۳	-۰/۱۷
X2	رهاشدگی / بی‌ثباتی	-۰/۳۰۴	۰/۱۰۴	۰/۱۹	-۰/۲۶
X3	بی‌اعتمادی / بدرفتاری	۰/۳۵۸	-۰/۱۴۷	-۰/۷۶	-۰/۷۳
X4	انزوای اجتماعی / یگانگی	۰/۳۷۹	-۰/۱۵۶	۰/۱۷	-۰/۲۹
X5	نقص / بی‌مهری	-۰/۴۷۳	-۰/۱۰۲	-۰/۲۵	۰/۲۵
X6	شکست در پیشرفت	۰/۲۴۶	۰/۱۲۱	۰/۲۳	۰/۳۴
X7	وابستگی / بی‌کفایتی	-۰/۴۲۱	-۰/۱۲۳	۰/۲۴۶	-۰/۳۸
X8	آسب‌پذیری به بیماری	-۰/۲۰۵	-۰/۱۱۴	۰/۱۹	۰/۲۴
X9	گرفتاری	۰/۴۴۵	-۰/۱۲۲	-۰/۸۴	۰/۷۳
X10	اطاعت	۰/۴۳۸	-۰/۱۶۳	۰/۳۵	۰/۲۹
X11	ایثار (فداکاری)	-۰/۳۴۹	۰/۱۳۷	-۰/۱۲	-۰/۲۵
X12	بازداری هیجانی	-۰/۳۶۱	-۰/۱۱۶	۰/۲۳	۰/۲۹
X13	معیارهای سختگیرانه	-۰/۲۳۵	-۰/۱۱۴	-۰/۵۶	-۰/۴۴
X14	استحقاق بودن	-۰/۲۱۹	-۰/۱۲۶	۰/۲۴	۰/۲۷
X15	خویش‌داری	۰/۲۴۷	۰/۱۳۶	-۰/۴۱	-۰/۴۷
X16	تحسین / جلب وجه	-۰/۲۷۳	-۰/۰۳۲	۰/۱۳	۰/۱۷
X17	نگرانی / بدبینی	۰/۳۱۶	۰/۱۰۲	۰/۲۳	۰/۲۵
X18	خود-تنبیهی	۰/۲۴۸	۰/۱۲۴	۰/۶۷	۰/۳۵
X19	تفاوت سنی	-۰/۲۹۴	-۰/۰۷۳	۱/۲۷	۲/۲۴
X20	تحصیلات	-۰/۲۳۶	-۰/۱۱۲	۰/۲۳	-۰/۳۶
X21	آشنایی قبل از عقد (به ماه)	۰/۱۴۶	۰/۰۳۵	-۰/۱۵	-۰/۲۴
X22	طول مدت ازدواج	-۰/۱۶۵	-۰/۱۳۴	-۰/۱۰۹	۰/۳۳
X23	درآمد ماهانه (تومان)	۰/۲۴۷	۰/۱۰۷	۱/۴۶۳	۰/۲۷
X24	تعداد فرزندان	-۰/۱۸۳	۰/۰۶۴	۰/۱۴	-۰/۱۳
X25	اشتغال زن	-۰/۱۴۳	-۰/۰۵۷	۰/۲۱۶	۰/۳۳
X26	بومی	-۰/۱۰۲	-۰/۰۵۲	-۰/۲۷۴	۰/۲۸
X27	مسکن ملکی	۰/۱۱۶	-۰/۰۴۸	-۰/۲۴۳	-۰/۱۳
X28	دو نسلی (با پدر و مادر)	۰/۱۰۳	-۰/۰۴۵	-۰/۲۶۳	۰/۱۹
X29	بی‌کاری مرد	-۰/۱۵۴	-۰/۰۹۳	۰/۲۰۷	-۰/۱۲
-	عدد ثابت	-	-۱۵/۴۶۱	-۲۵۷/۳۷۸	-۲۹۱/۳۵۲

جدول ۵- ضرایب استاندارد شده، غیراستاندارد، ضرایب ساختاری و ضرایب طبقه‌بندی تابع ممیز به روش گام به گام برای ۲۰ متغیر پیش‌بین

کد متغیر	متغیرهای پیش‌بین	ضرایب		
		استاندارد	غیراستاندارد	ساختاری
X1	بی‌اعتمادی / بد رفتاری	۰.۰۶۷۲	۰.۰۱۱۷	۰.۰۶۴۳
X2	معیارهای سختگیرانه	۰.۰۵۷۳	۰.۰۰۹۲	۰.۰۶۱۶
X3	بازداری هنجاری	۰.۰۵۶۹	۰.۰۰۹۱	۰.۰۵۹۳
X4	نگرانی / بدبینی	۰.۰۵۳۴	۰.۰۰۸۸	۰.۰۵۷۴
X5	شکست در پیشرفت	۰.۰۵۱۴	۰.۰۰۸۲	۰.۰۵۴۸
X6	استحقاق / برتری‌دانشن	۰.۰۵۰۲	۰.۰۰۷۹	۰.۰۵۳۱
X7	رهاشدگی / بی‌تابی	۰.۰۵۰۱	۰.۰۰۷۴	۰.۰۴۹۷
X8	انزوای اجتماعی / بیگانگی	۰.۰۴۷۵	۰.۰۰۶۱	۰.۰۴۷۳
X9	محرومیت هنجاری	۰.۰۴۶۳	۰.۰۰۵۷	۰.۰۴۹۲
X10	خود-تنبیهی	۰.۰۴۵۹	۰.۰۰۴۳	۰.۰۴۴۷
X11	نقص / بی‌مهری	۰.۰۴۳۸	۰.۰۰۳۵	۰.۰۴۱۸
X12	گرفتاری	۰.۰۴۲۱	۰.۰۰۳۷	۰.۰۴۰۲
X13	وابستگی بی‌کفایتی عملی	۰.۰۳۷۴	۰.۰۰۲۸	۰.۰۳۵۷
X14	خوابیدن داری / خودانضباطی ناکافی	۰.۰۳۶۴	۰.۰۰۲۶	۰.۰۳۴۱
X15	ایثار (فداکاری)	۰.۰۳۴۸	۰.۰۰۲۱	۰.۰۳۲۲
X16	اطاعت	۰.۰۳۱۷	۰.۰۰۱۹	۰.۰۳۱۸
X17	تحسین / جلب توجه	۰.۰۲۷۵	۰.۰۰۱۵	۰.۰۳۰۶
X18	آسیب‌پذیری به زیان و بیماری	۰.۰۲۵۲	۰.۰۰۱۲	۰.۰۲۶۱
X19	میزان سواد	۰.۰۲۳۷	۰.۰۰۱۴	۰.۰۲۴۷
X20	متوسط درآمد ماهانه (تومان)	۰.۰۲۱۶	۰.۰۰۱۶	۰.۰۲۹۷
-	عدد ثابت	-	-	۱۳/۲۴۶
		۲۱۴/۲۵۷	۱۸۹/۴۳۸	-

بحث

سوگیری‌هایی در تفسیر رویدادها می‌شوند. این سوگیری‌ها در آسیب‌شناسی روانی به صورت سوء تفاهم‌ها، نگرش‌های تحریف‌شده، فرض‌های نادرست، هدف‌ها و چشم‌داشت‌های غیرواقع‌بینانه در همسران پدید می‌آیند و این سوء برداشت‌ها در ادراک‌ها و ارزیابی‌های بعدی (زندگی مشترک) تأثیر می‌گذارند؛ زیرا طرح‌واره‌ها در مسیر زندگی که به آن دارند و بر چگونگی رابطه فرد با خود و دیگران به ویژه شریک زندگی تأثیر دارند. از آنجا که طرح‌واره‌های ناسازگار، ناکارآمد هستند، نخستودی در روند زندگی

یافته‌های این پژوهش فرضیه پیش‌بینی طلاق را در رابطه زنانه‌سویی بر پایه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی تأیید نمود. یافته‌ها نشان دادند که هرچه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، تفاوت سنی، تفاوت سواد و درآمد، و بی‌کاری مرد بیشتر و میزان آشنایی و مدت ازدواج کمتر باشد، امکان طلاق و جدایی بیشتر خواهد بود. این یافته با مبای نظریه بحران، نظریه شناختی و برخی پژوهش‌های انجام‌شده (بک و راش، ۱۹۶۸؛ یانگ، ۱۹۹۰؛ برادبوری و همکاران، ۲۰۰۸؛ تورستن و جویسا، ۲۰۰۸؛ پاسکال و کرتین، ۲۰۰۸، آماتو، ۲۰۰۱) هماهنگ است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که طرح‌واره‌های ناسازگار موجب

1- Pascal
2- Thorsten
3- Thorsten
4- Pascal
5- Thorsten
6- Amato

محرومیت هیجانی می‌اندیشد که نیازهای او به حمایت عاطفی، از سوی همسرش به اندازه کافی برآورده نمی‌شوند. در این افراد سه‌گونه محرومیت از نظر محبت، همدلی و حمایت دیده می‌شود. این طرح‌واره‌ها زمینه بروز اختلاف و به‌دنبال آن جدایی را فراهم می‌نمایند. زوج دارای طرح‌واره ناسازگار انزوای اجتماعی/ بیگانگی، احساس می‌کند که باید از دیگران کناره‌گیری کند زیرا با آنها متفاوت است، به فرد خاصی تعلق خاطر ندارد و از این رو از همسر و خانواده بریده می‌شود. زوج با طرح‌واره ناسازگار گرفتاری، در دام ارتباط هیجانی شدید و نزدیک بیش از اندازه با یکی از افراد مهم زندگی (بیشتر والدین یا فرد خارج از روابط زناشویی) می‌افتد و این روابط به بهای از دست‌دادن فردیت و حتی فرزند و همسر پدید می‌آید. افراد گرفتار، بر این باورند که بدون حمایت دیگری (والدین یا فردی خارج از روابط زناشویی)، توان ادامه زندگی را ندارند یا نمی‌توانند شاد باشند. این طرح‌واره بیشتر به‌صورت احساس پوچی و سردرگمی بروز می‌کند و موجب درگیری همسران می‌شود. زوج با طرح‌واره ناسازگار بازداری هیجانی به دلیل بازداری افراطی رفتار و احساسات خودانگیخته برای پرهیز از طرد از سوی همسر از بروز خشم خودداری می‌کند، تکانه‌های مثبت را بیان نمی‌نماید و احساسات شرمندگی دارد، این فرد تأکید افراطی بر عقلانیت و نادیده گرفتن هیجان‌ها و احساس دارد (دی‌آندریا، ۲۰۰۴؛ فریمن، ۱۹۹۴؛ سسرو و همکاران، ۲۰۰۴).

زوجی که دارای طرح‌واره ناسازگار آسیب‌پذیری نسبت به زیان یا بیماری، وابستگی/ بی‌کفایتی عملی، اطاعت و نگرانی/ بدبینی می‌باشد، دارای مشکلات خانوادگی بیشتر است و آمادگی بیشتر برای بروز اختلافات زناشویی دارد (سسرو و همکاران، ۲۰۰۴؛ هریس^{۱۱} و کورتین^{۱۱}، ۲۰۰۲؛ بال و سسرو، ۲۰۰۱؛ پتروسلی و همکاران، ۲۰۰۱). این افراد دارای ترس افراطی از نزدیک‌بودن فاجعه (طرد از سوی همسر) هستند و بر این باورند که توان جلوگیری از آن را ندارند. در اینجا ترس‌ها گاهی موجب کناره‌گیری همسران از روابط جنسی و بچه‌دار شدن می‌شوند، که خود به اختلال در روابط می‌انجامد. همسری که دارای طرح‌واره ناسازگار وابستگی/ بی‌کفایتی است، بر این باور است که نمی‌تواند مسئولیت‌های

در پی دارند و زمینه را برای جدایی فراهم می‌کنند. این تبیین با یافته‌های پژوهش بک و راش (۱۹۶۸)، یانگ (۱۹۹۰)، یانگ (۲۰۰۷)، مالوفیوا^۳، دی^۴، ساکو^۳، یانگ، سیانچیو^۴ (۲۰۰۶) هماهنگ است. از سوی دیگر آسیب‌شناسی روانی فرد می‌تواند، بازتاب طرح‌واره‌های ناسالم وی باشد، بنابراین طرح‌واره‌های منفی و ناسازگار که بیشتر به‌دنبال تجربه‌های ناگوار دوران کودکی پدید می‌آیند، می‌توانند به‌عنوان هسته اصلی اختلال‌های شخصیت و بسیاری از اختلال‌های محور I در میان همسران ایفای نقش کنند، چون طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه برای بقاء خود می‌جنگند و تلاش همسران برای حفظ طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه خود، موجب بروز کشمکش‌ها شده و در صورت بهره‌نگرفتن از خدمات به‌هنگام، موجب طلاق و جدایی می‌شود (سگال^۵، ۱۹۹۰؛ یانگ، ۱۹۹۰؛ جیل و همکاران، ۲۰۰۸؛ بوچارد، سابورین، لوسیر^۶، رایت^۷ و ریچر^۸، ۱۹۹۹؛ امان‌الهی، ۱۳۸۴؛ شکرکن، خجسته مهر و عطاری، ۱۳۸۵؛ بال^۹ و سسرو، ۲۰۰۱). با توجه به این که طلاق و اختلاف نظر همسران با افسردگی و اعتماد به نفس پایین، اختلال در نگرش، هیجان منفی، هراس مرضی، اضطراب و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه رابطه مستقیم دارند و مبانی شناختی سرچشمه بروز آنها به‌شمار می‌روند، بنابراین بر رضایت زناشویی پیامد منفی دارند و از هم‌پاشیدگی خانوادگی و طلاق را در پی دارند (آریتی و بمپوراد، ۱۹۸۰؛ بک و امری، ۱۹۸۵). از این رو همسرانی که دارای طرح‌واره ناسازگار رهاشدگی، بی‌اعتمادی/ بدرفتاری، کاستی/ بی‌مهری و محرومیت هیجانی هستند، احتمال از هم‌پاشیدگی و جدایی آنها بسیار زیاد است (یانگ و گلوسکی، ۱۹۹۷؛ کلیفتون، ۱۹۹۵؛ استلیز، ۲۰۰۴؛ اندوز و حمیدپور، ۱۳۸۴؛ دی‌آندریا، ۲۰۰۴). در تبیین این یافته باید گفت، همسری که دارای طرح‌واره ناسازگار رهاشدگی است، پیوسته می‌اندیشد که هر لحظه امکان دارد شریک زندگی‌اش او را رها کند و به فرد دیگری علاقمند شود، یا زوجی که دارای طرح‌واره ناسازگار بی‌اعتمادی/ بدرفتاری است، گمان می‌کند که همسرش فردی بدرفتار است، او را سرافکنده می‌کند، به او دروغ می‌گوید و فردی دغل‌کار و سودجو است. طرح‌واره ناسازگار نقص/ بی‌مهری موجب می‌شود، فرد در روابط زناشویی احساس کند که او انسانی ناقص، ناخواسته، بد و بی‌ارزش است یا این که از نظر شریک زندگی‌اش، فردی منفور و ناخواستی به‌شمار می‌رود. این افراد با این طرح‌واره نسبت به انتقاد، طرد، سرزنش و مقایسه‌های نابه‌جای همسران بیش از اندازه حساس هستند. زوج با طرح‌واره ناسازگار

1- Malofeeva
3- Saco
5- Segal
7- Wright
9- Ball
11- Curtin

2- Day
4- Ciancio
6- Lussier
8- Richer
10- Harris

متغیرهای جمعیت‌شناختی می‌توان گفت که احتمالاً گستردگی رابطه زناشویی در زوج‌هایی که سواد کمی دارند، میزان آشنایی آنها از همدیگر کمتر است، بی‌کارند یا درآمد خوبی ندارند، و تفاوت سنی بالا دارند، بیشتر است. این طرح‌واره‌ها در شرایط ناگوار مانند درآمد پایین و تحصیلات پایین زودتر فعال می‌شوند و احتمال دارد، رابطه زناشویی را با شکست روبه‌رو کنند (تورستن و جولیا، ۲۰۰۸).

به‌طور کلی می‌توان گفت که الگوی پژوهش حاضر مورد تأیید قرار گرفت و به‌یگان دیگر از روی طرح‌واره ناسازگار اولیه منفی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (به‌ویژه درآمد و سواد) می‌توان طلاق را پیش‌بینی نمود و نیز بر پایه این الگو می‌توان یک رویکرد پیش‌گیری از طلاق و درمان زناشویی بر پایه طرح‌واره درمان‌گری فراهم کرد. همان‌گونه که پژوهش حاضر نشان می‌دهد، طرح‌واره ناسازگار اولیه منفی در پیش‌گویی طلاق دارای نقش اصلی می‌باشد. هم‌چنین با داشتن الگویی کارآمد می‌توان بر پایه طرح‌واره ناسازگار اولیه منفی و متغیرهای جمعیت‌شناختی طلاق را پیش‌بینی نمود و اثربخشی درمان و مداخله را در اختلافات زناشویی و پیش‌گیری از طلاق افزایش داد. یافته‌های پژوهش حاضر افزون بر آن که برای همسران ناسازگار، سودمند است، مشاوران خانواده در مرحله پیش از ازدواج، نیز می‌توانند از آن بهره‌گیرند. پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های آینده نقش بیماری‌های روانپزشکی در دو گروه مطلقه و عادی بررسی شود.

سپاسگزاری

از دکتر جفری یانگ بنیانگذار طرح‌واره درمان‌گری و مدیر انستیتو طرح‌واره درمان‌گری ایالات متحده آمریکا، به پاس همکاری در ارسال آخرین نسخه پرسش‌نامه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه که برای سنجش طرح‌واره‌ها در این پژوهش از آن استفاده شد، قدردانی می‌شود.

[بنا به اظهار نویسنده مسئول مقاله، حمایت مالی از پژوهش و تعارض منافع وجود نداشته است.]

منابع

امان‌اللهی فرد، عباس؛ عطاری، یوسفعلی (۱۳۸۴). بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و عوامل فردی-خانوادگی با رضایت زناشویی در کارکنان اداره‌های دولتی شهر اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز.

روزمره مانند برآورد نیاز خانوادگی و حل مشکلات روزانه را بدون کمک دیگران انجام دهد. طرح‌واره ناسازگار نگرانی/بدبینی با تمرکز عمیق و پیوسته بر جنبه‌های منفی زندگی (درد، مرگ، دلخوری، جدایی و...) و دست‌کم گرفتن جنبه‌های مثبت و خوش‌بینانه زندگی یا نادیده گرفتن آنها همراه است. از ویژگی‌های این افراد، نگرانی مزمن، غرزدن یا بلانکلیفی در روابط و زندگی می‌باشد، که موجب اختلافات زناشویی و ازهم‌پاشیدگی خانوادگی می‌شود. همسری که دارای طرح‌واره ناسازگار اطاعت می‌باشد برای پرهیز از خشم، محرومیت، یا انتقام کنترل خود را به‌صورت افراطی به دیگری که معمولاً همسر است واگذار می‌کند. این رفتارها موجب کناره‌گیری از همسر و پیداشدن شکاف بیشتر میان همسران می‌گردد.

در همسران دارای طرح‌واره ناسازگار شکست در پیشرفت، استحقاق/بزرگ‌منشی، خویشتن‌داری و خودانضباطی ناکافی، ایشار، تأییدجویی/جلب توجه، معیارهای سرسختانه، خودتنبیهی، احتمال ازهم‌پاشیدگی، نارضایتی زناشویی و طلاق بیشتر است (بیچ و همکاران، ۱۹۸۷؛ میلر و توماس، ۱۹۹۵؛ اپستین و همکاران، ۱۹۹۲). در تبیین این یافته می‌توان گفت همسری که براین باور است، برای این که بتواند کسب قدرت کند و یا همسرش را کنترل نماید، باید تمرکز افراطی بر برتری‌جویی نسبت به همسرش داشته باشد و گاهی به رقابت افراطی یا کنترل رفتارهای همسرش روی می‌آورد. همسری که دارای طرح‌واره ناسازگار ایشار و تأییدجویی و تمرکز افراطی بر برآوردن نیازهای شریک زندگی است، نیازهای خودش برآورده نمی‌شوند. سرانجام طرح‌واره ناسازگار معیارهای سرسختانه و خودتنبیهی، بر این باور که برای رسیدن به معیارهای بلندپروازانه در زندگی، باید کوشش فراوانی کرد، تأکید دارد. این طرح‌واره به نارسایی‌های جدی در احساس لذت، آرامش، سلامتی، احساس ارزشمندی، پیشرفت یا روابط رضایت‌مندانه زناشویی می‌انجامد. پژوهش حاضر نشان داد که میانگین نمرات همسران خواهان طلاق و عادی تفاوت دارد و تحلیل رگرسیون گام‌به‌گام، دو متغیر سواد و درآمد را دارای تأثیر بیشتری نشان داد. این یافته‌ها با برخی پژوهش‌های انجام‌شده (یانگ و لانگ، ۱۹۹۸؛ بهاری و میروسی، ۱۳۷۷؛ کیان‌نیا، ۱۳۷۵؛ گاتمن، ۱۹۹۳؛ آمتو، ۲۰۰۱؛ کوپر، ۲۰۰۱) هماهنگ است. این بررسی هم‌چنین نشان داد که متغیرهای جمعیت‌شناختی همانند متغیرهای دیگر در پیش‌بینی طلاق عمل می‌کنند. به‌منظور تبیین یافته‌های پژوهش در زمینه

- Cecero, J., Nelson, J., & Gillie, J. (2004). Tools and tenets of schema therapy: Toward the construct validity of Early Maladaptive Schema Questionnaire- Research Version (EMSQ-RV). *Clinical Psychology and Psychotherapy, 11*, 344-357.
- Clifton, J. A. (1995). *The effects of parenting style, attachment, and early maladaptive schema on adult romantic relationships*. Unpublished Doctoral Dissertation, Georgia University.
- Cooper, C. (2001). Men and divorce. In G. R. Books & G. E. Good (Eds.), *The new handbook of psychotherapy and counseling with comprehensive guide to setting, problems, and treatment approaches* (pp 335-352). California: Jossey-Francisco.
- Guttman, J. (1993). *Divorce in psychosocial perspective: Theory and research*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- D'Andrea, J. T. (2004). *An investigation of the relationship between early maladaptive schemas and psychological adjustment: The moderating effects of spiritual coping styles*. Unpublished doctoral dissertation, New York University.
- Epsten, S., Lipson, A., Holstein, C., & Huh, E. (1992). Irrational reactions to negative outcomes. Evidence for two conceptual systems. *Journal of Personality and Social Psychology, 62*, 328-339
- Freeman, N. (1994). *Constructive thinking and early maladaptive schemas as predictors of interpersonal adjustment and marital satisfaction*. Unpublished doctoral dissertation. New York University.
- Harris, A., & Curtin, L. (2002). Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive Therapy and Research, 26*, 405-416.
- Jill, L., Michiel, F., & Vreeswijk, A. (2008). An empirical test of schema mode conceptualizations in personality disorders. *Behaviour Research and Therapy, 46*, 854-863.
- Miller, G. E., & Thomas, B. N. (1995). Refining the association between attribution and behavior in marital interaction. *Journal of Family Psychology, 9*, 196-208.
- Malofeeva, E., Day, J., Saco, X., Young, L., & Ciancio, D. (2004). Construction and evaluation of a number sense
- ... حس حبیب‌پور، حسن (۱۳۸۶). *بررسی رابطه طرح‌واره سازگار با سبک دل‌سختی و سازگاری روان‌شناختی مذکر از سه‌شنبه در دومین کنفرانس علمی-پژوهشی*، در ایران، دانشگاه شهید بهشتی، ۲۵-۲۹ اردیبهشت ۱۳۷۷. و شده: مهری، نیلی (۱۳۷۷). *گونه‌شناسی صلاح و سیر آن*، مجله پیام مشاوره، ۴۳-۵۱، ۴.
- حس حبیب‌پور، زهره؛ سیف، سوسن؛ عالی، شهرناز (۱۳۸۶). *بررسی رابطه بین نوع فرآیند طرح‌واره‌ای و گذر از به رده‌ی طرح‌واره‌ی سلامت روان‌شناختی*، سال یکم، شماره ۴، ۴۱-۳۱.
- نیکبخت، حبیب؛ حبیب‌مهر، رضا (۱۳۸۵). *ویژگی‌های شخصیتی، مهارت‌های اجتماعی، سبک‌های دل‌سختی و معیارهای جمعیت‌شناختی به‌عنوان پیش‌بین‌های موفقیت و سبک‌های رابطه‌ی روان‌شناختی در احوال مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*، سال سوم، شماره ۱، ۳۰-۱۰.
- کی‌زاد، محمدعلی (۱۳۷۵). *رن امروز، مرد دیروز. تحلیلی بر اختلافات روان‌شناختی*، بهر روز، نشر آرزو، روشنگران و معالمان روان دو تقداری، ماهیبه؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ السادات، عابدی، محمد؛ رضا (۱۳۸۷). *تعیین رابطه بین طرح‌واره‌های سازگار اولیه با اعتقاد جسمیت‌شناختی*، مجله خانواده‌پژوهی، شماره ۱۵، ۲۶۱-۲۴۷.
- یادگار، حبیبی؛ کیومرث، ژانت؛ پشاز، مازحوری (۱۳۸۶). *طرح‌واره درمائی*، طرح حس حبیب‌پور و زهره السادات، نشر آرزو ترجمه یوسفی، ناصر؛ احمدی، غدر؛ بهرامی، فاطمه؛ احمدی، احمد؛ شلیده، کیومرث؛ و جلی‌زاده، مریم (۱۳۸۷). *بررسی شاخص‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه طرح‌واره‌های سازگار اولیه (FMSs)*، پایان‌نامه دکترای تخصصی مشاوره روان‌شناختی، دانشگاه علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه صفهان.
- Amato, P. R. (2001). Children of divorce in the 1990s. *Journal of Family Psychology, 15*, 3-21
- Arieti, S., & Bemporad, J. (1980). The psychological organization of depression. *American Journal of Psychiatry, 1370* 1360-1365
- Ball, S., & Cecero, J. (2001). Addicted patients with personality disorders: Traits, schemas, and presenting problems. *Journal of Personality Disorders, 15*, 72-83.
- Beach, S. R. H., Sandeen, E., & O'leary, K. D. (1987). *Depression in marriage*. New York: Guilford Press.
- Beck, A. T., & Rush, A. (1968). *Cognitive therapy of depression*. New York: Guilford Press.
- Beck, A. T., & Emery, G. (1985). *Anxiety disorders and phobias: A cognitive perspective*. New York: Basic Books.
- Bouchard, G., Sabourin, S., Lussier, Y., Wright, J., & Richer, B. (1999). *Predict of divorce*. New York: Basic Books.
- Bradbury, T., Fincham, F., & Beach, S. (2008). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family, 62*, 964-980.

- test with Head Start children. *Journal of Educational Psychology*, 96, 648-659.
- Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B., & Campbell, L. F. (2001). Early maladaptive schemas of personality disorder subtypes. *Journal of Personality Disorders*, 15, 546-559.
- Pascal, A., Christine, A., & Jean, L. (2008). Development and validation of the Cognitive Inventory of Subjective Distress. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 23, 1175-1182.
- Racine, C. (2005). *Does religious coping moderate the relationship between early maladaptive schemas and negative trait affect, college adjustment, and alcohol use?* Unpublished Doctoral Dissertation, New York University.
- Segal, Z. V. (1990). Appraisal of the self-schema. *Psychological Bulletin*, 103, 147-162.
- Stiles, O. E. (2004). *Early maladaptive schemas and intimacy in young adult's romantic relationships*. Unpublished doctoral dissertation, Alliant International University.
- Thorsten, K., & Julia, F. (2008). Psychotherapy of personality disorders and concomitant substance dependence. *Current Opinion in Psychiatry*, 2, 619-632.
- Young, J. E., Norman, S., & Thomas, J. (1995). Schema Questionnaire. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 19, 295-321.
- Young, J. E., & Long, L. (1998). *Counselling and therapy for couples*. New York: Guilford Press.
- Young, J. E., & Gluhoski, V. (1997). A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships. In R. J. Sternberg and M. Hojjat (Eds.), *Satisfaction in close relationships*. New York: Guilford Press.
- Young, J. E. (1990). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. New York: Professional Resource Exchange, Inc.
- Young, J. E. (2007). *The relationship between appearance schemas, self-esteem, and indirect aggression among college women*. Doctoral thesis. Oklahoma State University.
- Welburn, K., Coristine, M., Dagg, P., Pontefract, A., & Jordan, S. (2002). The Schema Questionnaire-Sort Form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. *Cognitive Therapy and Research*, 26, 519-530.